

Juhannus oli kolea ja sateinen. Istuimme kaikki keittiössä iltopäivää. Pienet ketut pesivät kerrankin astioita. Vaimoni pani pasianssia raivatun pöydän ääressä. Sinä istuit ikkunan luona. Vaiti. Koetin olla katselematta liiaksi vain sinua. Jotten olisi vaivannut sinua. Kai muidenkin tähden. Puhuimme rakkaudesta. Seuraleikkiä. Tai minä kai sen lähinnä aloitin. Huvittaakseni sinua. Tai antaakseni sinun aavistaa itseäni.

»Rakkaus kaunistaa ihmeellisesti naista», sanoin.
 »Tiedän sen kokemuksesta. Rakastin kerran erästä tyttöä. Siitä on jo monta vuotta. Eikä sitä kauan kestänyt. Mutta hänkin ihastui, sokaistui. Jopa sanomaan ettei ymmärtänyt, miten oli voinut elää ennen minua. Totta vie, hän hullaantui sanomaan rakastavansa minua kuin jumalaa.»

»Ai, se oli se sinun lapsuudenystäväsi», huomautti vaimoni ja latoi kortteja pöydälle. »Ei, ei tämäkään pasianssi mene. Palelen. Mikä juhannus.»

»En kerro tätä itserakkaudesta», väitin. »Päinvas-toin. Tiedän hyvin mitä olen.» Vaikka eihän se ollut totta. Mistäpä tietäisin mitä olen. Koska koko ruumini alkoi vavista vain nähdessäni juhannusaattona ullakon ikkunasta sinun tosiaan tulleen muiden mukana. Tuntiesi sinut kaukaa muiden joukosta odottaessanne venettä joen toisella rannalla.

»Kerron tämän vain esimerkkinä», vakuutin. »Sillä hän kaunistui silmännäkövästi. Hänen silmänsä loistivat, hänen ihonsakin muuttui kirikkaaksi. Pelkästä rakkaudesta. Enkä suinkaan epäile että hän tosissaan ja vilpittömästi rakasti minua. Mutta niin vain kävi että hän suunnilleen kuukauden kuluttua tuon kaiken sa-nottuaan oli jo naimissa toisen miehen kanssa.»

»Mutta», sanoit hämmästyneesti hengähtäen. Rakastin hengähdystäsi. Liikautin torjuvasti kättäni. Eihän sinun tarvinnut mitään sanoa.

»Ei siinä ollut mitään epäloogista, valhetta tai vää-

rin», puolustin. »Nähkääs, sitä ennen hän ei ollut hettänyt mitään huomiota paikassa missä työskenteli. Totta kai hänellä oli saattajia. Kävi hän ulkona silloin tällöin, sen verran kaunis tyttö hän oli. Mutta rakkaus sai hänet säteilemään. Eräs hänen esimiehistään huomasi hänet. Silloin oli sota. Mies oli työlomalla, mutta saattoi saada komenuksen muualle minä päivänä tahansa. Kosi ja tahtoi heti naimisiin. Sodan aikana sellainen sujui äkkiä. Totta kai tyttö kaipasi avioliittoa niinkuin jokainen nainen. Hänen puolustukseksen myönnän että hän vilpittömästi kysyi minulta neuvoa mitä tehdä.»

»Entä sinä», kysyit. Sateen takia alkoi jo varhain hämmärtää. Katselin miten silmäteräsi laajenivat hämmärän mukana, kunnes silmäsi näyttivät ihan mustilta. Hengästyin siitä.

»Minäkö», jatkoin vaikka minun oli vaikea puhua. »Sanoin tietysti: mene ihmeessä naimisiin, hyvä ystävä, kun kerran on tilaisuus. Johan se että kysyt, osoittaa sinun jo sydämessäsi valinneen. Mutta ei tavata sitten enää. Ei ainakaan tällä tavoin. Niin sanoin. Ja tunsin itseni huojentuneeksi. Eihän siitä kaikesta meidän välillämme koskaan kuitenkaan olisi mitään tullut. Häiriötä vain. Ikävyyksiä. Syyllisyyttä.»

Toinen pienistä ketuista ripusti pyyheliinan naulaan, huokasi helpotuksesta ja sanoi älykkäästi: »Sellaisia naiset ovat.»

»Ei», sanoin. »Sellaista on rakkaus.» Kurkkuani liikisti, minun oli vaikea hengittää, en voinut katsoa sinuun.

Et sanonut mitään. Mutta jostakin unohtuneesta kohost muisto mieleeni. Minun oli pakko vielä jatkaa: »Aina kun muistan häntä, muistan heisipuuta, koiranheisipuuta.»

»Ne kasvavat huusin vieressä», huomautti joku kylästyneenä. »Paskamarjapensaat. Takapiharakkautta.» Totta sekin oli.

Vaimoni pyyhkäisi kortit pöydältä ja nousi äkkiä. »Mennään ulos, tytöt», hän sanoi. »Ei siellä enää niin pahasti sada. Täällä sisällä tukehtuu.»

Nousit tottelevaisesti. Olihan ensimmäistä kertaa vieraanamme maalla. Ja viimeistä. Vaikka sitä kai emme kumpikaan silloin arvanneet. Ujostelit vielä meitä. Sinä. Koetit hymyillä ja pidätin: »Älä sinä me-

ne vielä.» Muille sanoin: »Merkää te edellä. Me tullemme perässä kun kerkiämme.»

Sade ulkona oli käynyt udunpehmeäksi. Keittiössä hämärsi. Silmäsi olivat ihan mustat katsoessasi minun. Mahdoit tosiaan pelätä minua. Mutta istuuduittottelevaisesti jälleen.

»Et vain koskaan saa ajatella minusta että olen pahaa ja kyynillinen», sanoin hiljaa. »Kerroin tuon, koska se juolahti mieleeni. Koska tahdoin kertoa sen. Sinulekin. Tai juuri sinulle. Sellaisia päänänpistoja saa joskus. Mutta niin vain kävi. Totta se on. Mutta toisinkin sen tietysti voisi kertoa. Kauniimmin.»

Nousin, astuin hämärässä huoneessa lattian poikki pöydän ääreen. Matka oli vuosien pituinen. Pelottavat askelet.

Istuuduin viereesi pöydän ääreen. Lähelle sinua. Mutta tuoli jäi väliimme.

»Toisinkin sen voisi kertoa», toistin. »Hän oli tosiaan lapsuudenystäväni. Mikäli viisitoistavuotiasta poikaa voi sanoa lapseksi. Olin nimittäin viidentoista. Ja hän neljätoista. Kun ensi kerran tapasimme. Ja ihminen palaa aina takaisin ensimmäisiin rakkauksiinsa. Se on vanha sananlasku. Ja totta. Kun jotakin on jäänyt väjäksi, sen on täyttyvä joskus myöhemmin elämässä. Jos joutuu tapaamaan uudelleen. Ja on kypsytynyt siihen. Tai vastaanottavainen juuri silloin.»

Hämärsi hämmärtämistään. Koleana juhannusilana. Liikautit päätäsi. »Miksi sanoit sen monikossa», kysyit. »Olet siis rakastanut niin monta kertaa.» Et sanonut sitä edes ivallisesti. Vaan kuin lapsi joka ihmettelee.

»Entä sinä», kiihdyin. »Miksi sinä sellaista minulle sanot. Juuri sinä. Et vielä kolmeakymmentä ja eronnut jo kaksi kertaa.»

Tahallani haavoitin sinua. Mutta sanoit vain: »Ei viitsitähän puhua minusta.»

»Ihminen kypsy rakkauksiensa mukana, jos on kypsyäkseen», sanoin. »Hyvä luoja, rakkaus sinänsä on vain vähäinen ilon pisara keskellä epätoivon merta, jonka se luo ympärilleen. On kauheata rakastaa, koska aina tuottaa vain pahaa muille, vaikka ei tahtoisi.»

»Mitä siitä jos itseänsä vahingoittaa», ylyin. »Kärsimykseeni on omani. Syyllisyyteni on omani. Ihan mahdoton ihminen olen. Ihan lohduton. Mutta usko mi-

nu, koskaan en ole tuhonnut toisen ihmisen elämää.» Pysähdyn miettimään, oliko se totta. »En ainakaan tahallani», lisäsin. Ja harkitsin vielä. »Paisi tietysti vaimoni elämää», myönsin. »Ja omaani.»

Liikautin rajusti kättäni estääkseni sinua sanomasta mitään turhaa. »Älä käsitä tätäkään väärin», huomausin. »Totta kai meillä on onnellisia päiviä. Totta kai meillä yhä tulee olemaan onnellisia päiviä. Mutta aina, kaikessa, jokainen nainen sittenkin sisimmässään ajan mittaan kaipaa eniten turvallisuutta. Miten minä voisin antaa kenellekään turvallisuuksia. Minä joka yhä uudestaan yllätän itsenikin.»

»Usko minua», pyysin ja aloin taas vavista. »Jos minulla koskaan on ollut iloa, onnea tai menestystä, olen itse kuin ehdoin tahdoin tuhonnut sen. Lyönyt siruiksi kaiken. Se on kuin sairaus minussa. Sille en voi mitään. Siksi ei tosiaan kenenkään maksa kadehtia minua. Mutta tahallani, tahallani en koskaan ole tuhonnut toisen ihmisen elämää.»

Sen sanottuani hipaisin kädelläni kättäsi. Ruumiisi sävähti. Kohetaudit tuollillasi. Pääsi jäykistyi. Kasvosikin jäähmettyivät.

»Miten oudosti ihminen palaa ensimmäiseen rakkauteensa», kiirehdin sanomaan. »Sitätäkin lapsuudenystäväni voisi olla esimerkki. Niinkin sen voisi kertoa. Mutta kaiken voi kertoa myös vain esimerkkinä erotiikasta. Miten nuoruuden ensimmäinen väkevä eroottinen kokemus kahlehtii koko elämäksi, määrää eroottisen suhtautumisen, hurman ja nautinnon rajat, syttymisen ja laukeamisen. Niinkin sen voisi kertoa. Kau- niisti.»

Vaikenin hetkeksi. Sitten sanoin hiljaa: »Katsohan, hän on kuollut. Jo monta vuotta sitten. Mutta jos nuoruutemme jälkeen en enää koskaan olisi kohdannut häntä, menisin kai kerran hautaan tietäen että jokin minussa on jäänyt ainaisesti tyydyttämättä.»

»Olenhan tyydyttämätön», huudahdin. »Kyllästymätön, pohjaton olen. En voi sille mitään. Vihannut olen itseäni sen tähden, halveksinut inhoon asti. Kunnes olen alkanut ymmärtää että kasvaakseen ihmisen sitenkin on pakko oppia tunnustamaan itsensä. En sano hyväksymään. Vain tunnustamaan.»

»Katkeruus on pahin myrky», sanoin. »Jospa se syövyttäisi vain ihmisen itsensä, mutta ajan mittaan se

pakosta syövyttää myös hänen ympäristönsä. Ei ihmisen sille mitään voi. Katkeruuden voi sulattaa rakkaus. Vaikka vain vähäksi aikaa. Vaikka vain aika ajoin. Totta vie, juuri ympäristöni saisi olla kiitollisin, jos edes jonkin kerran olen kyennyt rakastamaan ja rakastamalla vapautumaan kauheasta itsestäni.»

Mutta kiirehdin peruuttamaan. »Ei, ei, en tahdo olla kyynillinen, koska sekään ei ole totta. Itsekäs olen, jättävän itsekäs olen sisimmässäni. Paras sinunkin on se tietää ettet vain kuvittele liikoja minusta. Osaahan minä puhua, osaan. Mutta sanat jäävät aina vain likiarvoiksi. Ja useimmin merkitsee enemmän miten sanoo, kuin mitä sanoo. Siksihän rakastavaiset kehittävät itselleen oman hupsun kielensä, jossa sanat ovat pelkkiä salamerkkejä sellaisesta minkä vain he kaksi tietävät.»

Muistin ja hymyilin pakosta. »Kerran ennen sotia mustina päivinäni, no, niistä kuulet toiste», kerroin, »tutustuin tenttuasteelle vajonneeseen pariskuntaan. Nainenkin oli liasta nihkeä. Mutta olisitpa kuullut miehen kerran sanovan hyväilevästi vaimolleen: Voi sinua, saatanan huuraa. Miten hän sen sanoi, miehisen omistava hellyys äänessään. Se oli hienoin rakkauden tunnustus mitä koskaan lienen kuullut.»

»Miten vastenmielistä», sanoit värähtäen.

»Ei. Kaunistaa», väitän.

»Miksi puhut minulle tuollaista», kysyit kuin armoa pyytäen.

En kajonnut sinuun. En uskaltanut. »Kai sen tiedät», sanoin vain. »Ellet tiedä, turha sanoa.»

Juuri silloin olisin voinut ottaa sinut syliini. Ja päästä helposti kaikesta. Tiesin sen. Siksi en yritänyt, vaikka kaikki minussa himoitsi suutasi ja sinua. Kaikkea. Nousin. Työnsin käteni takini sivutaskuihin. »Mennään», sanoin.

Juhannusillan kolea sade oli udunpehmeä kuumissa kasvoissani. Mäen juurelta, saunakamarin ikkunasta, paistoi valo iltaan ja tytöt liikkuvat ikkunan takana kuin valaistulla näyttämöllä. Lähestyessämme kuulin heidän nauravan ja juttelevan innokkaasti. Rauhoitin.

Juuri silloin, juuri silloin, kuulin linnun viheltelyn, joka vaihtui liverrykseksi ja muutti taas sävelttä. Saunan rannassa, osmankäämeissä, lauloi satakieli. En us-

konut korviani.

»Satakieli», sanoin ihmettä mykistyen. Ja nuoruuteni onni kuohahti minuun. Tämä ei enää voinut olla vain sattumaa. Yli vuosien, lävitse kuoleman lauloi satakieli osmankäämeissä mennyttä rakkautta uuden rakkauden kynnyksellä.

Seisoimme rinnakkain hämärässä, juhannusyön kylmässä sateen vihmassa. Aivan lähekkäin seisomme mutta hipaisematta toisiaamme. Satakieli vihelteli, liiversi, vaihtoi säveltä lakkaamatta, kyllästymättä. Ihan lähellä se lauloi, vain parin askelen päässä. Mutta harmaata lintua ei voinut erottaa hämärässä.

Saunakamarin ikkunasta lankesi elämän lämmin valo koleaan iltaan. »Kuollut rakastettuni», sanoin. »Miksi palasit laulamaan minulle. Onko se merkki.»

Enkä tiedä miksi niin sanoin. Ei se ainakaan teeskentely ollut. Niin hätkähdyttävän elävästi tunsin Marvyn läheisyyden. Oli kuin hänen olemuksensa olisi harsomaisena levittäytynyt läpi todellisuuden maiseman ja täyttänyt yön, minutkin.

Sama tunne minulla oli monena iltana lähdeyttäsi. Kun päivä oli laskenut ja yön kajastus sai vanhan talon punaiset seinät hohtamaan aavemaista valoa. Ja satakieli lauloi yö yöltä osmankäämeissä saunan rannassa.

Arkipäivinä ajattelin monesti että etsisin käsiini Marvlin muutamat kirjeet ja lukisin ne uudelleen. Tiesin että ne olivat jossakin piilossa lukemattomien pereittien joukossa. En ollut voinut hävittää niitä. Muutenkin olisi pitänyt järjestellä papereita ja vanhoja kirjeitä. Mutta se jäi. Pitäisi ajoiksi. Niinkuin aina elämän soluessa totunnaista uomaa. Eihän mitään todellista ollut tapahtunut. Vaikka tiesin että välillä minä oli tapahtunut sanoitta, kosketuksesta verrattomasti enemmän kuin jos olisin maannut kanssasi. Sinullekin. Ei vain minulle. Rakkaus on sellaista. Niin. Sellaista on rakkaus.

2

Kerran, paljon myöhemmin, lepäsimme yhdessä vuoteessa. Aurinko oli kulkenut ikkunan ohitse iltapäivään asti. Kuiskasit korvaani: »Voi rakkaani». Sanoja, sanoja vain.

Kysyin: »Miksi olet minulle kuin et koskaan ennen olisi ketään rakastanut. Tiedänhän jo kaiken sinusta. Tai en. En kaikkea tietenkään. Eihän kaikkea voi koskaan tietää toisesta ihmisestä. Mutta paljon tiedän, sellaistaakin mitä ehkä et luule minun tietävän. Miksi silti olet minulle tällainen.»

Painoit sormesi suutani vasten. »Puhut aina niin paljon», sanoit. »Miksi puhua turhaan.»

»Olen syntynyt leikkimään sanoilla», selitin. »Se on ammattini. Kutsumukseni, totta vie, vaikka en yleensä viitsi olla paskantärkeä. Mutta ehkä ei sitäkään. Tahdon vain päästä selville itsestäni. Sinustakin. Miksi siis.»

Ajattelit. Otsasikin meni ryppyyn. »En tiedä», sanoit. »Kai se on naurettavaa. Pilkkaisivat jos tietäisivät. Mutta ethän naura. Itselläni on tunne kuin en koskaan ennen olisi rakastanut. Kai minussa on jotain mitä kukaan muu ei koskaan ole pystynyt löytämään.»

No niin, enhän minä sinua ajattelukykyä takia rakastanut. Kurotin kädelläni pulloa vuoteen vierestä. Aurinko oli kulkenut ikkunan ohitse. Jääpalaset olivat sulaneet jäähdyttimessä. »Otatko», kysyin.

Ravistit vain päätäsi pieluksella. »En minäkään», sanoin. »En jaksa kohottaa pulloa. Se on vaarallista. Niin pitkälle en koskaan olisi luullut voivani mennä. Mutta olenhan monta kertaa sanonut että yllätän itsenikin. No, sinä et ainakaan ajattele rakasta vanhaa Englantia.»

Katsoit kysyvästi minuun. Silmäsi olivat siniharmaat. Kirkkaassa valossa silmäteräsi olivat jälleen pistuneet. Olit väsynyt. Kasvosi olivat paljaat. Minulle uskalsit näyttää paljaat kasvosi. Siitäkin tiesin että kaivostiaan rakastit minua. Omalla tavallasi. Luulottelematta turhia. Kerroin sen ikivanhan jutun. Englantilaisesta prinsessasta, joka naittiin saksalaiseen ruhtinaan-

luttelevia kapineita, kun aloin heitä katsella. Voi, tuota poikavuosien arkuutta. Se pakottaa sulkeutumaan kuoreensa. Tai löy yli laitojen julkeaksi suलाudeksi. Kai ensimmäiset suudelmani olivat vain pentujen kōmpelöä leikkiä. Tunnustelua. Utelaisuutta. En edes rakastanut ketään määrättyä tyttöä. Rakastin vain rakkautta. Mielessä kauhea arkuus ja epäily ettei kukaan koskaan voisi rakastaa minua. Olimhan niin pyöreäposkinen. Lapsellinen.»

»Voi sinua», sanoit ja hyväilit kädellä niskaani silmät tummentuen.

»Älä» pyysin ja vedin niskani pois. »Vietin kesää siellä kauppalassa missä nummi oli lämmin iltaisin ja mäännyt korkeita ja kuparinvärisiä päivän laskeissa. Olin viidentoista ja kauhean yksin. Kävin töissä loman aikana. Joka aamu ennen seitsemää sivuutin maantielä villatehtaaseen vaeltavien naisten päättymättömän jonon. Tuhat tyttöä tuli minua vastaan joka aamu. Se oli eroottisen nälän paikkakunta. Kai tunsin sen itse tietämättä. Kai vaistosin sen, niinkuin aina liian herkästi imen itseäni ilmankin ympäriltäni. No, en puhu heistä. Olihan minulla ystävä, tyttö, jota ujosti suutelein. Mutta tavallaan se ei merkinnyt mitään. Hänkin oli vain utelias. Ja suudelma, epäonnistuneinkin, oli minulle kuin olisin saanut hämmästyttävän lahjan. Ehkä en ollutkaan aivan epämiellyttävä. Ehkä minusta-kin joku voisi pitää.»

»Voi sinua», sanoit jälleen ja kurotit lasiasi. Kaadoin hajamielisesti. Muistoissani tunsin nummen pihkan-tuoksun. Tunsin pihan koiranheisipuun kitkeränkoste-an iltatuoksun. Joit. Ravistit hartioitasi.

»Pahaako», kysyin ja jatkoin »Se oli kuuma kesä. Maantie huokui lämpöä iltaisin. Maantiellä näin joskus Marvinin. Hänen hiuksensa olivat vaaleat. Hän käveli aina leuka pystyssä. Hänellä oli suora vartalo ja pystyt tytön rimmat. Hänen ihonsa oli kirkas. Hän ei ollut yhtä päivetynyt kuin muut tytöt sinä kesänä. Voi luoja, miten ihastunut olin häneen ennen kuin olin edes vaihtanut sanaakaan hänen kanssaan. Joskus paljon myöhemmin hän myönsi huomanneensa että katse-lin häntä maantiellä. Hän oli pelännyt että puhutteli-sin häntä, koska hänen silloin olisi ollut pakko vain viskata niskaansa ja tiuskaista minulle. Hän ei olisi voinut muuta. Miten hän osasi viskata päätään, Mar-

vi. Itsetietoisesti, kuin ylpeänä että oli kaunis tyttö. Vaikka ei se sitä ollut. Hän oli vähintään yhtä epävarma kuin minä. Arkuutta se vain oli, tuo tapa viskata niskaansa.»

»Hänen nimensä tiesin», kerroin. »Hänen kodistaar-kin jotakin, vaikka ei se mitään merkinnyt. Suurim-man uskallukseni hetkenä kävelin heidän pihansa lä-vitse. Siellä asui useita perheitä. Piha oli hoitamaton. Portaiden vieressä kasvoi koiranheisipuu. Nyhtäisin siitä lehden ja hieroin sen rikki tunteakseni sormissani heisipuun lehdet tuoksun. Oli kuin siten olisin omista-nut jotakin hänestä, vaikka en vielä edes tuntenut häntä.»

»Tietysti ystäväni tunsit hänet», jatkoin. »Hehän kä-vivät samaa koulua, vaikka Marvi oli alemmalla luo-kalla. Lakkaamattomat kysymykseni ärsyttivät ja sa-malla yllyttivät häntä. Et sinä Marvista mitään hyödy, hän kiusoittelei. Marvi on koppava. Ei hän seurustele poikien kanssa. Mutta, niin. Kai jokainen nainen on sydämessään parittaja. Tai ehkä se oli vain kasvuiän juulmaa uteliaisuutta. Kerran hän osuttautui kanssani maantiellä Marvinin eteen, pysähtyi juttelemaan, suh-tautui minuun omistavin elein ei ensin ollut tietävi-nään, mutta Marvinin katsoessa suoraan minuun lopulta esitti minut hänelle. Marvi puristi välinpitämättömästi kättäni työntökädellään. Hänen silmänsä olivat tosiaan pelosta pyöreät silloin. Niinkuin kai minunkin. Enkä kuolemakseni osannut sanoa hänelle yhtäkään järjellis-tä sanaa. Niin se tilaisuus meni ohitse. Mutta olin ai-nakin tutustunut häneen. Minulla oli oikeus sen jäl-keen nostaa lakkia, pysähtyä ja puhutella häntä, jos vain uskaltaisin. Mutta lakinnostoon se jäi. En tosiaan uskaltanut edes hymyillä hänelle. Ei hänkään hymyil-lyt. Kuolemanvakavia olimme molemmat tervehties-sämme toisiamme. Totta vie, hän kalpeni vastatessaan jäykästi päätä nyökäten tervehdykseeni. Miten huvit-tavia mahdoimme olla. Viisitoista vuotias ja neljätois-tavuotias. Mutta hänen suora vartalonsa oli ikää kehiti-tyneempi. Ei, ei kai se sittenkään ollut vain nauretta-vaa.»

»Nukutko», kysyin, »vai jaksatko kuunnella vielä.»
Hiuksesi hohivat järkyttävän pehmeinä pieluksella. Kaulasi oli kapea. Ja paljaat kasvosi. Raotit silmiäsi ja sanoit laimeasti: »Jatka vain.»

kuttelevia kapineita, kun aloin heitä katsella. Voi, tuota poikavuosien arkuutta. Se pakottaa sulkeutumaan kuorensa. Tai löy yli laitojen julkeaksi suulaudeksi. Kai ensimmäiset suudelmani olivat vain pentujen kōmpelöä leikkiä. Tunnustelua. Uteliaisuutta. En edes rakastanut ketään määrättyä tyttöä. Rakastin vain rakkautta. Mielessä kauhea arkuus ja epäily ettei kukaan koskaan voisi rakastaa minua. Olinhan niin pyöreäposkinen. Lapsellinen.»

»Voi sinua», sanoit ja hyväilit kädellä niskaani silmät tummentuen.

»Älä» pyysin ja vedin niskani pois. »Vietin kesää siellä kauppalassa missä nummi oli lämmin iltaisin ja määntynyt korkeita ja kuparinvärisiä päivän laskiessa. Olin viidentoista ja kauhean yksin. Kävin töissä loman aikana. Joka aamu ennen seitsemää sivuutin maantielä villatehtaaseen vaeltavien naisten päättymättömän jonon. Tuhat tyttöä tuli minua vastaan joka aamu. Se oli eroottisen nälän paikkakunta. Kai tunsin sen itse tietämättä. Kai vaistosin sen, niinkuin aina liian herkästi imen itseäni ilmankin ympäriltäni. No, en puhunut heistä. Olihan minulla ystävä, tyttö, jota ujosti suutelein. Mutta tavallaan se ei merkinnyt mitään. Hänkin oli vain utelias. Ja suudelma, epäonnistuneinkin, oli minulle kuin olisin saanut hämmästyttävän lahjan. Ehkä en ollutkaan aivan epämieltyttävä. Ehkä minustakin joku voisi pitää.»

»Voi sinua», sanoit jälleen ja kurotit lasiasi. Kaadoin hajamielisesti. Muistoissani tunsin nummen pihkan tuoksun. Tunsin pihan koiranheisipuun kiiteränkoston iltatuoksun. Joit. Ravistit hartioitasi.

»Pahaako», kysyin ja jatkoin »Se oli kuuma kesä. Maantie huokui lämpöä iltaisin. Maantiellä näin joskus Marvin. Hänen hiuksensa olivat vaaleat. Hän käveli aina leuka pystyssä. Hänellä oli suora vartalo ja pystyt tytön rinnat. Hänen ihonsa oli kirkas. Hän ei ollut yhtä päivettynyt kuin muut tytöt sinä kesänä. Voi luoja, miten ihastunut olin häneen ennen kuin olin edes vaihtanut sanaakaan hänen kanssaan. Joskus paljon myöhemmin hän myönsi huomanneensa että katseelin häntä maantiellä. Hän oli pelännyt että puhuttelisin häntä, koska hänen silloin olisi ollut pakko vain viskata niskaansa ja tiuskaista minulle. Hän ei olisi voinut muuta. Miten hän osasi viskata päätään, Mar-

vi. Itsetietoisesti, kuin ylpäänä että oli kaunis tyttö. Vaikka ei se sitä ollut. Hän oli vähintään yhtä epävarma kuin minä. Arkuutta se vain oli, tuo tapa viskata niskaansa.»

»Hänen nimensä tiesin», kerroin. »Hänen kodistaankin jotakin, vaikka ei se mitään merkinnyt. Suurimman uskallukseni hetkenä kävelin heidän pihansa lävitse. Siellä asui useita perheitä. Piha oli hoitamaton. Portaiden vieressä kasvoi koiranheisipuu. Nyhtäisin siitä lehdet ja hieroin sen rikki tunteakseni sormissani heisipuun lehden tuoksun. Oli kuin siten olisin omistanut jotakin hänestä, vaikka en vielä edes tuntenut häntä.»

»Tietysti ystävänä tunsin hänet», jatkoin. »Hehän kävivät samaa koulua, vaikka Marvi oli alemmalla luokalla. Lakkaamattomat kysymykseni ärsyttivät ja samalla yllyttivät häntä. Et sinä Marvista mitään hyödy, hän kiusoitteli. Marvi on koppava. Ei hän seurustele poikien kanssa. Mutta, niin. Kai jokainen nainen on sydämessään parittaja. Tai ehkä se oli vain kasvuään julmaa uteliaisuutta. Kerran hän osuttautui kanssani maantiellä Marvin eteen, pysähtyi juttelemaan, suhtautui minuun omistavin elein ei ensin ollut tietävänä, mutta Marvin katsoessa suoraan minuun lopulta esitti minut hänelle. Marvi puristi välinpitämättömästi kättäni tytönkädellään. Hänen silmänsä olivat tosiaan pelosta pyöreät silloin. Niinkuin kai minunkin. Enkä kuolemakseni osannut sanoa hänelle yhtäkään järjestellistä sanaa. Niin se tilaisuus meni ohitse. Mutta olin ainakin tutustunut häneen. Minulla oli oikeus sen jälkeen nostaa lakkia, pysähtyä ja puhutella häntä, jos vain uskaltaisin. Mutta lakinnostoon se jäi. En tosiaan uskaltanut edes hymyillä hänelle. Ei hänkään hymyilyt. Kuolemanvakavia olimme molemmat tervehtiesämme toisiamme. Totta vie, hän kalpeni vastatessaan jäykästi päätä nyökäten tervehdykseeni. Miten huvittavia mahdoimme olla. Viisitoistavuotias ja neljätoistavuotias. Mutta hänen suora vartalonsa oli ikää kehittyneempi. Ei, ei kai se sittenkään ollut vain naurettavaa.»

»Nukuiko», kysyin, »vaj jaksatko kuunnella vielä.» Hiuksesi hohtivat järkyttävän pehmeinä pieluksella. Kaulasi oli kapea. Ja paljaat kasvosi. Raotit silmiäsi ja sanoit laimeasti: »Jatka vain.»

Itselleniähän kerroin enemmän kuin sinulle. »Kai tämä on pitkästyttävää», arvelin. »Mutta se kuuluu asiaan tietääksesi jotakin minusta. Kesä siis alkoi olla lopussa. Jonakin pyhänä tuo rakennusmestari, jonka luona asuin ja joka oli ystävällinen minulle, otti minut mukaansa mennessään tarkastamaan isoa kunnan rakennusta. Siellä oli eräs tumma tyttö, iso tyttö minun rinnallani, yhdeksäntoistavuotias kuulin sitten. Hän jäi juttelemaan kanssani. Näytti minulle kaikenlaista pihassa ja sanoi sitten: Mennään metsään.»

»Ohoh», kiinnostuit ja kohottauduit kyynärpäsi vaaraan vuoteessa. Minun oli pakko nauraa.

»Ei se ihan niin vaarallista ollut», kerroin. »Mennime vain metsään ja siellä hän istahti mättäälle, huokasi, oh, miten on kuuma, ja aukaisi puseronsa ylimmäiset napit, vaikka se muutenkin oli melko avonainen pusero. Suutelin häntä ja hän kiersi lujasti käsivartensa ympärilleni ja suuteli minua ihan toisella tavoin kuin olin tottunut. Toisin sanoen, niin kuin täysikasvuiset ihmiset suutelevat. Minusta se oli tärisyttävää ja vastenmielistä. En mitenkään himoinnut hänen märkää suutaan. Hän hymyili ja kohotti kömpelön kätensä rinnalleen. Silloin älysin ja hämmennyen haparoin auki vielä kolmannen puseronnappin. Taas minulla oli tunne kuin olisin saanut suurenmoisen lahjan, vaikka jälkeenpäin ajatellen en edes pitänyt hänen rinnastaan. Se oli aika iso ja pehmeä. Siiti tunsin itseni nöyrän kiittolliseksi että minulle saattoi tapahtua jotakin sellaista. Itse asiassa tämä sittenkin on aika naurettava juttu.»

»Entä sitten», kysyit. »Tekikö se iso tyttö pahaa sinulle.»

»Alä hupsuttele», torjuin. »Olisin varmasti pelästynyt niin että olisin juossut pakoon. Enhän osannut edes hyvällä häntä. Hänen silmänsä olivat hetken uniset. Sitten hän haukotteli, napitti puseronsa ja sanoi: Meidän on palattava taloon, kello on varmaan paljon. Vaikka ei kello vielä niin paljon ollut. Ison tallin nurkan luona hän ohimennen kysyi miten vanha olin. Sanoituani sen hän menetti lopullisesti kaiken mielenkiintonsa minuun. Emmekä tavanneet sen jälkeen. Mutta muistelen aina lämpimästi häntä. Hänhän antoi minulle lahjan rikkaudesta.»

»Vihaan sitä tyttöä», tiuskaisit.

»Aivan turhaan», vakuutin. »Sihän ei merkinnyt mitään. Se oli vain oppia, kallisarvoista kokemusta. Viisitoistavuotiaalle. Aralle pojalle. Marvia et kai sentään vihaa.»

»En tiedä», sanoit. »En tiedä vielä. Vihaan vain tuota tutkijanintoasi, tuota kylmäveristä uteliaisuutta sinussa. Miten voi sellaista tehdä eiltei välittä toisesta.»

»Alä ole lapsellinen, rakkaani», vastustin. »On miehiä, jotka koskaan elämässään eivät pääse tuota astetta pitemmälle. Tarkoitin, he vain oppivat makamaan naisen kanssa. Siinä kaikki. Ehkä he ovat tyytyväisiä. Himon he kyllä tuntevat, hellyyttä eivät. Kauneutta eivät. Sellaista voi tehdä. Tietysti. Itsekin olen tehnyt. Miksi sitä kieltäisin. Oppia kaikki. Mutta ei enempää. Sellainen oppi vie vain sydämen kuolemaan. Sydämen kuolema on kauheinta mitä ihmiselle voi tapahtua. Paatumus. Minusta. Niin. Jonkun toisen mielestä se voi olla onni.»

»Onni», toistin, »eihän sellaista ole. Ovat vain nousut ja laskut, huiput ja aallonpohjat, meren ääretön vyöryntä. Ilo on. Hurmiokin on. Vaikka sen ostaisti valheitte ja epätoivon hintaan. Mutta onnea ei ole. Onnea ei ole. Usko se, rakkaani.»

Niin sain taas kyynelät silmiisi, vaikka en sitä tarkoittanut, en tosiaan sitä tarkoittanut. Suutelin paljaita kasvojasi, läheisyttäsi suutelin. »Alä», pyysit vuorostasi, »en voi, en enää, alä.»

»Tosiaan, aurinko on jo kulkenut ikkunan ohitse», sanoin. »Mutta kerron loppuun, koska aloitin. Kosketuksestahan minun piti kertoa. Katsohan, kokemuksesta antoi minulle rohkeutta. Seuraavan kerran nähdesiäni Marvin maantiellä pysähdyin juttelemaan. Hy-myliinkin hänelle. Melkein vaivattomasti. Pyysin häntä iltamiin kanssani. Hän keikautti päätään, empi. Mutta lupasi tulla. Odotin häntä pihassa koiranheisipuun luona. Alä kyllästy, rakkaani. Lupaan etten kerro mitään iltamista. Tanssimme molemmat epävarmasti ja lähdimme pian pois. En vienyt häntä suoraan kotiin. Ohjasin askelemme ratapihan tuolle puolen, metsikköön. Hän seurasi minua. Oli kuutamoin, tietysti. Elokuun ilta. Ei, sitä paikkaakaan ei enää ole eikä metsikköä. Kaikki on muuttunut. Mutta silloin vielä metsikössä oli kaksi soikeaa kiviympyrää maassa merkkinä paikoista mihin saksalaiset olivat kapinan ai-

Saksalaiset ehtivät ensiksi sille paikkakunnalle. Heidän hautapatsaansa on vieläkin puistossa aseman takana. Siinä on aika monta nimeä. Kunniaksi. Niin, pu-naisten unohtumattomaksi kunniaksi.»

»Taas sotket», soimasit minua.

»Koska muistan kaiken liian selvästi», selitin. »Liian kirjelevän selvästi muistan yhä joka hetken. Silloinkin yritti puhella kaikenlaista joutavaa mitä koululaiset puhuvat keskenään. Koska pelkäsin niin hirveästi että hän suuttuisi. Enhän mistään hinnasta tahtonut loukata häntä. Mutta koko kesän olin häntä ikävöinyt. Sulin hänet arasti syliini. Ja vieläkin tunnen näissä käsivarssiani, miten hän jähmettyi sylissäni, miten hänen selkänsä kävi kovaksi. Mutta hän ei vastustanut. Hän antoi minun suudella suutaan, armotonta tytönsuuta, joka tiesi suutelemisesta vielä vähemmän kuin minä. Kas, sitten joskus viidentoista vuoden kuluuttua hän tunnusti minulle että olin ensimmäinen poika, jonka hän koskaan oli antanut suudella suutaan. Hänen ylälään oli valkoinen hame. Ehkä se oli tehty rippikoulupuusta. En tiedä. Mutta minä, minä haparoin auki hänen pukunsa eikä hän vastustanut. Hän, lapsi, luuli sellaisen kuuluvan asiaan. Sain ujoon käteeni hänen valkoisen työntörintansa. Se oli kauneinta mitä koskaan olin kokenut. En rohjennut edes suudella sitä, en rohjennut edes liikuttaa kättäni. Peloissamme seisoi minä siinä molemmat. Kädessäni oli kauneinta, kauneinta mitä maailmassa saattoi olla. Sitten hän äkkiä kavahetti, tempautui irti ja kääntyi selin minuun korjaten pukuaan pää painuksissa. Kuutamona oli sokaisevan kirkas silmissäni. Rakkauteni oli sokaisevan kirkas minussa. Sinä hetkenä oli kuin mitään pahaa tai väärää ei koskaan voisi minulle tapahtua. Olin mielestäni kokenut kauneinta mitä ihminen voi kokea. Marvi, rakas Marvi, sanoin. Mutta hän pysyi selin ja hengitti nyvhyttävästi. Silloin minä hupsu, joka aina pilaan kaiken, kumarruin ja otin maasta pienen kiven. Käsitähän, vain keksiäkseni jotakin, voidakseni sanoa hänelle jotakin. Kiersin hänen eteensä ja näytin kiveä kämmentäni. Marvi, tämän kiven otan muistoksi, sanoin, jotten koskaan unohtaisi tätä hetkeä. Silloin hän kertoi kaikkiaan purskahti itkemään ja lähti juoksemaan tiensä. En uskaltanut äänekkäästi huutaa hänen nime-

ään. Kauppalassa nukuttuin jo. Tapasin hänet vasta kotiportaiden luona koiranheisispuun juurella. Hän oli rauhoittunut. Hän viskasi päätään. Vihaan sinua, hän sanoi kasvoit kuunvalossa kalmankalpeina, niin intohimoisen kirvaasti että kauhistuin. Vihaan sinua, hän sanoi, et koskaan enää saa puhutella minua. Äläkä yritä tervehtiä minua. Jos tulet vastaan, käännän vain päätäni pois. Silloin minulta meni ensimmäisen kerran maailma nurin naisen tähden. Sillä totta vie, en ymmärtänyt kerrassaan mitään miksi hän niin suuttui.»

»Voi sinua, poikaa», sanoit naisen viisauksensaasi. »Sinä siis tosissasi uskoit mitä hän sanoi.»

»Totta kai uskoin», kiivastuin vielä vuosikymmenien jälkeen. »Minähän olen luonteeltani tosikko. Virheeni hän on että uskon mitä minulle sanotaan. Sinäkin jo tiedät, miten pelottivaa helppo minua on haavoittaa. Mutta tuskin sinäkään arvaat mistä hän niin pahoitte mieltäni. Ei se sitä ollut että koskin hänen rintaansa. Ei suimkaan. Kas, suudellesani häntä hän kai tunsikin sinäkin samaa kuin minä. Siksi häntä niin hirvittävästi loukkasi että minä muka tarvitsin kiven muistoksi jaksakseni muistaa jotakin sellaista mitä hän ei voisi koskaan unohtaa. Ensimmäisen kerran hän oli voittanut arkuutensa ja ylpeytensä. Ensimmäisen kerran hän oli jähmettyen sallinut toisen koskea itseään. Kun hänet olisi merkitty tulisella raudalla, hän kertoisi toisille kertomustapaan joskus vuosien kuluttua. Mutta minulle, minulle mikä se oli vain ohimenevä kokemus, leikki tai huvi, jonka muistaakseni tarvitsin kiven taskuuni. Niin kokonaan väärin ihmiset voivat käsittää toisensa.»

»En voinut siis ymmärtää muuta kuin että aavistattani olin tehnyt jotakin pahaa tai häpeällistä hämmälle», jatkoin. »Kauhean syylliseksi tunsin itseni. Enkä sittenkään katunut. Vaikka hän ei koskaan enää tahtoisi edes nähdä minua, tiesin etten ikinä voisi häntä unohtaa. Suloinen tunne viipyi yhä koko olemuksessani kuin runon puhjetessa ihmisestä. Niin onnellinen olin ja niin onneton. Mutta kauneinta, kauneinta se oli mitä koin nuoruudessani. Ja eroottisena elämyksenä se oli minulle järkyttävämpi kuin mikään mitä joskus myöhemmin tapahtui. Siksi, rakas, kun ensimmäisen kerran suutelin sinua, se merkitsi minulle enemmän kuin olisin omistanut sinut. En tiennyt vielä. Niin.

sa koskin paljasta ihoasi ensimmäisen kerran. Ymmär-
rätään, se oli jotakin samaa, ennen kokemattonta, rat-
kaisevaa, samaa kuin tuo nuoruuteni ensimmäinen hy-
väily. Nyt se on merkinnyt minut, niinkuin Marvi mi-
nut kerran merkitsi. Joko käsität miksi minun oli pak-
ko kertoa.»

Katsoit minuun hymyilevin silmin ravistaen hitaasti
kaunistapäätäsi. »Voi sinua», sanoit, »sinun pitää aina
puhua niin paljon itsestään selvistä asioista. Sitä pait-
si, ei se ollut vahinko, jos niin luulet. Minäkin olen
sentään minä. Mutta nyt minun on nälkä.»

»Ruokaa, aina ruokaa», valitin, »rakkaudessa on vai-
valloisinta että täytyy riisuutua ja pukeutua niin mer-
killisinä vuorokaudenaikoina. Mutta täytyyhän sinun
saada ruokaa.»

Pukeuduimme. Veltosti nojatuolissa maaten, niska
selkänöjää vasten, katselin miten valmistit kasvosi ja
pyyhit iltapunan huulisi. Miss Diorin tuoksu. Ja hope-
ansinistä silmäluomiin. No, se siitä. Katsoen kuvasti-
meen kohotit irvistäen ylähuultasi ja ihailit omia ham-
paitasi. Kauniit, tasaiset, hohtavan valkoiset hampaat.
Kuu sinä silmäkulmissa mutta aurinko kasvoissaan.
Säteilevä olit.

Noustessasi lähteäksemme alas syömään sanoit:
»Kuule.»

Äännähdit kysyvästi. »Kai tiedät että rakastan sinua
aivan hirveästi», sanoit.

»Hupsu olet», syytit. Hipaisit kädellä poskeani. Me-
nimme alas syömään.

3

Kai ne olivat elämäni raskaimmat askelet, jotka veivät
luoksesi. Tottahan sen tiesit. Raskaammat, paljon ras-
kaammat kuin askelet, jotka pakottivat minut pois
luotasi. Jos hymysi oli kirkas ja iloni määrätön kohda-
tessamme, niin kaikesta oli maksettava. Ei minua ole
luotu pettäjäksi. Naiselle ehkä sittenkin kaikki on pal-
jon yksinkertaisempaa. Myös kärsimyksen tuottami-

nen muille.

Siksi tuli taas tuska ja levottomuus niin kuin niin
monesti ennen. Uni pakeni ja makasin öisin ainoana
seurana oman pääni hehkuva uuni. Eikä minulla ollut
kotia maailmankaikkeuden kylmyydessä. Ajattelin et-
tä ihmishimolle maailmakin on liian pieni. Vain ahdas
aitaus, jonka ylitse vilkuttavat kaukaiset tähdet. Myös
aikaa ajattelin. Ja pakoa ajassa. Ajattelin uurteista
jättiläispylvästä Barcelonan katedraalin kappelissa.
Myös Sisilian Eryxvuorta ajattelin ja Afroditen kai-
voa. Pienistä marmoripaloista soviteltua mosaiikkilat-
tiaa, joka oli paljastunut normannien linnan rauniois-
ta. Sen luona poltettiin niiden ruumiit, jotka saapuivat
kaikista maista kuollakseen rakkauden tähden. Eryxin
Afrodite oli Välimeren rikkain Afrodite. Hänen pihan-
sa multa on yhä noen ja tuhan kerrostama.

Tällaista kaikkea ajattelin pääni hehkuessa uunin
tavoin aamuöisin. Jonakin yönä levottomuus ajoi mi-
nut jälkeille. Liikun varoen ollakseni herättämättä ke-
tään. Työpöytäni ääressä selailin kirjoja etsiäkseen
vuosisatoja sitten kuolleitten ihmisten kasvoja, jotka
elävät yhä kankaassa, puussa tai kivessä. Ammoin
kuolleitten ihmisten silmät katsoivat levottomina ja
nuun. Heidän kasvonsa elivät yhä yhtä levottomina ja
kiihkeinä kuin elämän päivinä.

Mutta vain kuvitelmaa on tietysti pako ajassa. Ei
ihminen herää menneisyyteen elävin silmin. Sinun täh-
tesi vain olisin tahtonut uskoa paluun ja kuolematto-
muuden. Tunteakseni silmäsi jälleen toisessa elämäs-
sä. Rakastaakseni sinua toisessa elämässä, koska tämä
elämä teki sen varkaudeksi. Pään hehkuu, kiihtymys-
tä, sairautta se vain oli, kuvitelmani. Pakoa sinusta.

Ei, vainajien elävät kasvat eivät minua lohdutta-
neet. Hypistelin sormissani tuota vuosituhantista mar-
morikuutiota, jonka olin poiminut Afroditen lattiaista.
Silmiesi muisto, suusi muisto, jäsentesi muisto poltti-
vat minussa.

Ja ajattelin, mikä kauhea lumous. Miksi minun oli
kohdattava juuri sinut. Olinhan sentään ollut kohtalai-
sen onnellinen. Vai oma tyhjyyteni voin pakotti mi-
nut löytämään sinut. Olin uskonut pelottavaa lintua,
joka ruskeita nuolenkärkiä selässään saatteli minua
puutarhassa pensaan luota toisen luokse syksyn viimei-
senä päivänä.